

Топорецька Зоряна Миколаївна,
провідний науковий співробітник наукової
лабораторії №1 науково-організаційного
центру Національної академії Служби
безпеки України, доктор юридичних наук,
доцент

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ВІДНЕСЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛОТЕРЕЯ» ДО АЗАРТНОЇ ГРИ

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державні лотереї в Україні» лотерея розуміється як масова гра, незалежно від її назви, умовами проведення якої передбачається розіграш призового (виграшного) фонду між її гравцями і перемога в якій має випадковий характер, територія проведення (розповсюдження) якої поширюється за межі однієї будівлі (споруди), незалежно від способу прийняття грошей за участь у такій грі [1].

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» азартні гра це будь-яка гра, умовою участі в якій є внесення гравцем ставки, що дає право на отримання виграшу (призу), імовірність отримання і розмір якого повністю або частково залежать від випадковості, а також знань і майстерності гравця [2].

Як бачимо, на перший погляд ці визначення взагалі різні. Проте лотереєю і азартну гру об'єднують такі основні ознаки як платність участі, випадковість і можливість отримати виграш. То чи повинна лотерея бути різновидом азартної гри? Вказане питання є дискусійним в науці та практиці.

Частина країн відносить її до азартних ігор, зазначаючи, що їй притаманні всі ознаки азартної гри: ставка, виграш та випадковість, інші – виключають її з азартних ігор, зазначаючи, що вона містить ряд відмінних від азартних ігор ознак (публічність, масовість, соціальна спрямованість, низькі ризики формування ігрової залежності тощо).

Вважаємо більш вдалим терміном для застосування «гра на гроші». На нашу думку, до ігор на гроші відносяться: лотереї, парі, азартні ігри [3, с. 14]. Таким чином, лотерея та азартна гра є окремими видами ігор на гроші, а тому містять певні спільні ознаки. Проте лотерея має ряд ознак, які відмежовують її від азартних ігор. Зазначимо, що за законодавством України лотерея не є азартною грою.

Детальніше про ознаки, які дозволяють відмежувати лотереї та азартні ігри. Отже, як вид ігор на гроші всі види таких ігор мають спільні ознаки: ставка (платність участі), виграш (бажання перемогти та отримати виграш), випадковість щодо визначення переможців –

шанс (всі ігри на гроші повністю або частково засновані на принципах випадковості), ігри проводяться за певними визначеними завчасно організатором правилами.

Проте лотерея характеризується масовістю, тоді як азартна гра має певне обмеження територією. Цей підхід зберігається і при обранні державою моделі публічного управління, гральні заклади завжди мають певні обмеження за їх територіальним розміщенням [4, с. 164].

Так, завдання лотерей – залучення якомога більшої кількості населення до участі у грі при мінімальних ставках та мінімальних втратах для гравця. Проведення лотерей ніколи територіально не обмежується, навпаки, зазвичай держави встановлюють вимоги до мінімальної кількості пунктів розповсюдження й обов'язки для оператора «покрити» мережею територію всієї держави. Більше того, в останні роки популярності набрали міждержавні лотереї.

Азартні ігри завжди мають певні територіальні обмеження як у державі в цілому, так і фізично в межах грального закладу. Державна політика грального бізнесу, зазвичай, передбачає обмеження гральних закладів певною територією, обмеження кількості гральних закладів, грального обладнання [5, с. 95]. При цьому, азартні ігри дозволяється проводити лише в межах грального закладу, а доступ до такого закладу зазвичай ускладнено підвищеною платою за вхід, персоналізацією гравців тощо [6, с. 83].

Мета гри – ціннісно орієнтований підхід для лотерей – принцип суспільної корисності лотерей [7, с.155]. Оператор зацікавлений в поширенні лотерей для максимальної кількості населення, проте першочерговою метою є не отримання прибутку, а проведення лотерей для суспільної користі. Так, 05.06.2017 року в Європі схвалено загальну стратегію та принципи європейських лотерей, якими визначено, що оператори лотерей зобов'язані дотримуватись таких принципів діяльності: відповідальність, суспільні, цінності, цілісність і відповідність стандартам [8].

Історично гральний бізнес сформувався як суспільно шкідливий вид діяльності [9, с. 52]. Організатор грального закладу має на меті отримання якомога більшого прибутку від своєї діяльності. Тому організатор зацікавлений, щоб гравець проводив за грою більше часу і робив більше ставок, не думаючи про благо гравця.

У лотереях завчасно формується призовий (виграшний фонд) з отриманих від гравців коштів, розіграє його між гравцями. При цьому, він не має права забрати частину коштів призового фонду собі, невиграні кошти спрямовуються в подальші розіграші.

В азартних іграх призовий фонд не формується. Призовий фонд завчасно не формується, а інтерес гравця – виграти в інших гравців, які зробили ставку в цій грі. Водночас, організатор ігор може брати участь у грі і «вигравати» кошти гравців.

Інтервали між іграми. Частота гри в лотереях і азартних іграх відрізняється, інтервал між ставкою та розіграшем забирає багато часу (від декількох годин до декількох днів) в лотереї. Зазвичай це питання регулюється принципами відповідальної гри, проте можуть встановлюватись законодавчі обмеження мінімальних інтервалів між іграми. Вважається, що гра в лотерею забирає більше часу, як грошей. Гравець має час на усвідомлення своїх дій і оцінку своєї поведінки, тому лотереї є іграми з найнижчим ступенем формування ігрової залежності. Інтервали між іграми невеликі.

В азартних іграх немає обмеження інтервалів між іграми, фактично гра може тривати безперервно (можуть бути обмеження максимального часу гри чи максимальної суми ставок на добу). Тому в азартних іграх за той же інтервал часу людина робить набагато більше ставок, ніж в лотерею, а отже й програє більше. Саме інтервал між іграми створює найбільший ризик формування ігрової залежності, тому азартні ігри мають високі ризики формування лудоманії [10, с. 54].

Таким чином, лотерея має багато відмінностей від азартних ігор і включення як виду азартних ігор є недоцільним.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державні лотереї в Україні» від 6 вересня 2012 року № 5204-VI [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/main/5204-17>.

2. Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» від 14 липня 2020 року № 768-IX [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text>.

3. Топорецька З. М. Лотереї: 50 питань і відповідей: наук.-практ. вид. / З. М. Топорецька; за наук. ред. д. ю. н., проф. М. А. Погорецького. Київ: Алерта, 2019. 222 с.

4. Топорецька З. М. Публічне управління гральним бізнесом та лотерейною діяльністю і протидія злочинам, пов'язаним з ними: теорія та практика : монографія. Київ: Алерта, 2022. 424 с.

5. Stefanchuk, R.O., Hetmantsev, D.O., & Toporetska, Z.M. (2022). Models of public game business governance in the world. Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, 29(1), 94-105. DOI: 10.37635/jnalsu.29(1).2022.94-105.

6. Топорецька З. М. Законодавча форма публічного управління гральним бізнесом. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: юридичні науки. 2022. №2 (121). С. 81-87. <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2022/2.121-14>.

7. Топорецька З. М. Роль суспільних цінностей в обранні державою моделі публічного управління гральним бізнесом. Актуальні

питання правового та патріотичного виховання здобувачів вищої освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану: матеріали наук.-теорет. конф., присвяч. Дню науки та пам'яті С. М. Легуші (Київ, 19 трав. 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 153-156.

8. EL Strategy [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт The European Lotteries Association. – Режим доступу: <https://www.european-lotteries.org/mission-and-strategy>.

9. Погорецький М.А. Топорецька З.М. Гральний бізнес: історія та правове регулювання. Київ, Алерта. 2014. 92 с.

10. Топорецька З., Слободніченко М., Аймедов К., Синіцька Т., Шум С., Олійник О. Звіт за результатами першого в Україні національного дослідження у сфері ігрової залежності. Київ, 2023. 149 с.

Усачова Катерина Сергіївна,
доцент кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук

МОВА ТА НАЦІОНАЛЬНА САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Восени 2022 року американський історик Тімоті Снайдер (Timothy Snyder) прочитав у Єльському університеті курс лекцій «The Making of Modern Ukraine», присвячений Україні, передусім історії, але й ширшому розумінню місця України у світопросторі. У третій лекції, яка відбулася одразу після повернення Снайдера з України, він зазначив: багато українських солдатів досі спілкуються російською мовою, але на блокпостах вони звертаються до тебе вишуканою українською мовою, якщо ти можеш відповісти такою ж гарною українською, ти вже частково пройшов перевірку, ще до демонстрації документів. Підсумок сказаного: «The language itself is the first checkpoint» [1] (Мова є першим блокпостом – пер. авт.).

Крім очевидного висновку про важливість української мови, звертає на себе увага побіжна згадка про повсякденне спілкування російською мовою в суспільстві, яке загалом, хоч на якомусь рівні, знає державну мову країни – українську мову (інакше перейти швидко на вишукану українську ніхто б не зміг). А також свідомий перехід на українську мову для позначення поділу «свій-чужий», незалежно від попередньої побутової практики.

Перехід на українську мову (свою) як показник вибору власної приналежності та відмежування від чужого (російського) – явище характерне для значної частини українського суспільства після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну 2022 року (хоча